

דכסוכה אם אוכל בסוכה מקיים מצוה משא"כ במצה מ"מ עניין הרשות והחובה ילפינן ממצה לסוכה. וא"ש.

ומעתה נבוא ליישב דברי הרמב"ם שהבאנו בפתיחת דברינו במש"כ אבל בליל חמשה עשר בלבד חובה, דבא לומר דמצות אכילת מצה דליל ט"ו אינה מצוה דשייכת לקרבן פסח כמש"כ שם הרמב"ם דנוהג בכל מקום ובכל זמן דלא תלה אכילה זו בקרבן פסח אלא זו מצוה בפנ"ע וכתב הרמב"ם דבשאר הרגל אכילת מצה רשות ואמרי' דשבעת ימים תאכלו מצות הוא רשות חוץ מליל ט"ו דמצות החג שהוא אכילת מצה כל שבעה יהא נוהג בתורת חובה בליל ט"ו בלבד. ומקור הדברים הוא מלשון הגמ' דמקשינן ט"ו ט"ו מה התם וכו' בשאר ימים רשות ה"נ וכו'. ומבואר דהילפותא הוא על מצותו של החג שיהי' בחובתו ורשותו דומיא דחג המצות דאכילת המצה בו מחולקת בין רשות לחובה בלילה הראשון של החג ובשאר הימים שבו ודו"ק.

הוא מהא דכתיב שבעת ימים תאכלו מצות אלא דבשאר הימים הוא רשות ובלילה הראשון הוא חובה.

ומעתה מבוארים דברי הרמב"ם בהלכות סוכה דמשמע מיניה דגם הך דינא דבשאר הימים הוא רשות ילפי' ממצה כמש"כ שם בסיום ההלכה כדין אכילת מצה בפסח. דבא להורות בזה דמהתם ילפי' לחובת ורשות המצוה של סוכה באופן האכילה שהוא עיקר דירה שיהא באופן הדומה למצות אכילת מצה דכתיב שבעת ימים תאכל מצות ומפרשינן ליה דבלילה הראשון הוא חובה ובשאר הימים רשות והיינו אותה המצוה של חג המצות דבליל הראשונה הוא חובה ובשאר הימים אותה מצוה היא רשות וה"נ באכילת סוכה דהיא עיקר מצות הסוכה דינו הוא דלילה הראשון של חג הסוכות יהא בתורת חובה ובשאר הימים רשות.

ונראה דכן מתפרש אליבא דרבינו חננאל דכתבנו לעיל, דס"ל דילפי' לצורת המצוה ברשות וחובה ואע"פ

פסח מצרים ופסח דורות

חמץ בשאר הימים, האם נימא דפסח מצרים הוי הפקעה מפסח דורות או דנימא דמצד דיני פסח מצרים אינו נוהג חימוצו אלא יום א' אבל מצד הנהגת פסח דורות שחימוצו נוהג כל שבעה ה"נ דלא אכלו חמץ כל שבעת הימים. כעין שלא אכלו האבות חמץ כל שבעה אף קודם יציאת מצרים. ויותר נראה דשאני פסח מצרים מפסח

בגמ' (פסחים כ"ח, ב) ילפי' מיניה מהא דכתיב דפסח מצרים לא הי' נוהג אלא יום א' דדריש סמוכים לא יאכל חמץ היום, דפסח מצרים לא הי' נוהג אלא יום א'.

והנה הא מבואר דהאבות קיימו את התורה קודם שניתנה תורה. ומעתה איכא לספוקי בהא מילתא איך נהגו באותה שנה שיצאו ממצרים אי אכלו

דורות נוהג חימוצו כל שבועה, ואפשר ליתן קצת טעם בזה דאותו שנה היה כל השבועה ימים נכללים ביום ט"ו. ודו"ק.

דורות דאיכא דין פסח מצרים ואיכא דין פסח דורות וכך הוה עיקר דיני הפסח הכתובים בתורה דפסח מצרים אינו נוהג חימוצו אלא יום א' ופסח

חמץ בפסח שני

והוא מסוגית הגמ' בסוכה (דף מ"ז, ב). דאמרי' התם תניא רבי יהודה אומר מנין לפסח שני שאינו טעון לינה שנאמר ופנית בבקר והלכת לאהליך וכתוב ששת ימים תאכל מצות את שטעון ששה טעון לינה את שאינו טעון ששה אינו טעון לינה. וכתב רש"י בד"ה ופנית בבקר. וסמך ליה ששת ימים וגו' פסח שני אינו אסור בחמץ אלא שטעון מצה למצוה ואוכל חמץ מיד. עכ"ל. ומשמע מרש"י דדווקא מיד לאחר אכילת הפסח מותר לאכול חמץ אבל עם הפסח שני אסור לאכול חמץ וכמבואר ברש"י פ' בהעלותך הנ"ל.

ויעוי' בס' "אבי עזרי" למרן הגרא"מ שך שליט"א (פ"י מקרבן פסח הט"ו) דהשיג על המנח"ח שהבין בדעת רש"י דכוונתו לאיסור. ומפרש שם דכוונת רש"י להתיר ומש"כ אלא עמו באכילתו, היינו דמותר לאכול עמו חמץ. ע"ש. וצ"ב ממש"כ רש"י בסוכה הנ"ל דמשמע דאינו מותר אלא לאחר שאכל הפסח.

והנה לכאורה יל"ע אמאי הזכירו רש"י להך עניינא דטעון מצה למצוה ומותר לאכול חמץ מיד והא דרשי' מסמיכות דששת ימים תאכל מצות את שטעון ששה טעון לינה ופסח שני אינו טעון ששה ימים וכאן אפי' אם הי'

המנח"ח (במצוה שפ"א) כתב דדבר זה הי' פשיטא ליה דליכא איסור חמץ בפסח שני. והיינו דאם אוכל כזית פסח יוצא ידי"ח ואם יש עוד הרבה מהפסח שצריך לאכול שלא יהי' נותר בודאי מותר לאכול הפסח עם החמץ ואחרי זה יאכל כזית מצה ומרור. ואותו כזית של פסח שיוצא בו ידי"ח נמי הי' מותר לאכול עם חמץ אי לא הטעם דרשות מבטל למצוה אבל אם יצא ידי"ח כבר או רוצה לצאת ידי חובתו בכזית אחרון מותר לאכול כל הפסח עם החמץ כי לא מצינו בשום מקום איסור חמץ בפסח שני רק מצות עשה לאכול כזית פסח ומצה ומרור ויוצא ידי"ח. אולם מביא מש"כ רש"י (כמדובר ט', י'). ד"ה בדרך רחוקה דפירש שם וז"ל פסח שני חמץ ומצה עמו בבית ואין שם יו"ט ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו עכ"ל מבואר דאסור לאכול חמץ עם הפסח שני. וכתב ע"ז המנח"ח דהוא אצלו דבר חדש מאד ולא ידע מהיכן יצא לרבינו זה וכו' ע"ש שהאריך בתמיהתו.

ועי' במשך חכמה דכתב דהוי לאו הבא מכלל עשה דכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו ומשמע אבל לא חמץ. וצ"ע דלא הוזכר דרשה זו.

ומצאתי בעזה"י פיתרא להא מילתא

אסור לאכול חמץ יום א' מ"מ אינו טעון ששה.

ונראה בזה דהנה בפסחים (דף צה, ב). כתב שם רש"י ד"ה הנאכל לששה בזה"ל: הנאכל לששה. שאוכלין עליו מצות ששה ימים וכו'. עכ"ד והוסיף כאן רש"י דאוכלין עליו מצות, ולישנא דקרא הוא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות וגו', ומשמע דאיסור אכילת חמץ בשבעת ימי הפסח היינו מדיני הפסח וזהו כוונת הגמ' דאת שטעון ששה ומשמע דאית ליה שייכות לקרבן ^{למנוח} פסח והיינו דזמנו של הפסח נמשך שבעה ימים, וגם מגוף הדרשה מוכח כן דאילו איסור אכילת חמץ הוא דין בפנ"ע דבחג המצות שהוא שבעה ימים איכא איסור אכילת חמץ א"כ מה שייך לומר את שטעון ששה טעון לינה, ומשמע דאית ליה שייכות לקרבן פסח וזהו כוונת רש"י בפסחים שאוכלין עליו מצות ששה ימים, והיינו דאית ליה שייכות להקרבן. ומעתה ילה"ק דאי נימא דדין אכילת פסח שני נמי אסור לאכול בו חמץ א"כ הא נמי הוה את שטעון ששה דהא כל זמנו של הפסח שני אסור לאכול עמו חמץ אלא דכאן זמנו שבעה ימים וכאן זמנו יום א' והא כתיב על מצות ומרורים יאכלוהו ומשמע מצה ולא חמץ כמו דששת ימים תאכל מצות הכוונה שלא תאכל חמץ ומקרי טעון ששה והיינו דאיכא ביה הך דינא דאיסור אכילת חמץ, איכא ביה נמי מצות לינה, וע"ז כתב רש"י דפסח שני אינו אסור בחמץ והא דכתיב ביה על מצות ומרורים יאכלוהו לא בא לומר דאיכא איסור אכילת חמץ אלא שטעון מצה למצוה.

והנה מסיום דברי רש"י דאוכל חמץ מיד. משמע דעמו ממש אסור וא"כ שוב קשיא דנמצא דאיכא איסור אכילת חמץ והא ביארנו דרש"י נתכוין לומר דליכא איסור אכילת חמץ בפסח שני.

אלא נראה דכוונת רש"י דהא דאינו יכול לאכול חמץ עמו אינו מצד האיסור לאכול חמץ עם הקרבן פסח אלא מפאת דין המצה שעמה והיינו דלא מבעי אם אוכל חמץ ביחד עם המצה דלא מקרי הך אכילה אכילת מצה. דוודאי אכילת חמץ ומצה הם דברים הפכיים ולא מקרי הך אכילה אכילה דמצה אלא אפי' אם אוכל חמץ בין אכילת הפסח לאכילת המצה נמי מבטל בזה אכילת המצה שעליו דכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו וכל שמפסיק באכילת חמץ בין הנך אכילות לא מקרי על מצות ומרורים יאכלוהו, דאפי' אליבא דרבנן דלא ס"ל דבעי לאכול ממש באכילה אחת מ"מ הא מדיני אכילת קרבן פסח שצריך לאכול עמו מצה ומרור וכמש"כ רש"י דטעון מצה למצוה והיינו דאכילת הקרבן פסח טעון אכילת מצה, וכל שאוכל חמץ באמצע מחריב בה שם אכילת מצה שעליו ולכך כתב רש"י דאוכל חמץ מיד והיינו מיד לאחר אכילתו. ובזה לא מקרי דפסח שני איכא ביה איסור אכילת חמץ. ודו"ק

ובזה נמצא מקור לדברי רש"י שתמה המנח"ח מנין הוציא איסור זה ולפמש"כ הוא מבואר בדברי רש"י שלפנינו דהוא מצד המצה הנאכלת עמו דאם יאכל עמו גם חמץ ביטל מצות על מצות ומרורים יאכלוהו. ולפי"ז מבואר דלא כהמשך חכמה